

Papa non habuit ut certo invalidam illam provisionem, sed voluit sic agere ad securitatem; quia sic fuerat postulatus.

Si tamen injusta vexatio in jure acquirendo provenit ab iis, qui jus illud spirituale concedere possunt, tunc simonia erit temporale aliquid iisdem elargiri eo fine, ut cessent a vexatione; quia in hoc casu vere et proprie daretur temporale pro spirituali¹. Ponamus Titum Beneficii patronum mihi injuste denegare votum: si pecuniam eidem trado, ne votum deneget traderem temporale pro spirituali; cur enim trado? ut is desistat a voto mihi denegando; atqui hoc idem est ac votum illud pecunia emere; nam injusta negatio voti non tollitur, nisi voti ejusdem concessionem, ergo si pecuniam trado pro tollenda voti negatione, idem est ac si illud directe emam.

368. Est tandem commune cum Alberto Magno, D. Bonaventura, Cajetano, Gersone, Lessio, Sporer, Suarez, Vasquez aliisque, licere absque ullo simoniae reatu in necessitate pecuniam dare Sacerdoti sine illa nolenti administrare Sacraenta, ad que quidem petens habet jus; quia hoc est injustam vexationem redimere, nempe removere impedimentum pravae voluntatis, vel potius permittere alterius peccatum justa de causa. Neque tunc pretium daretur pro ipsa collatione spirituali: ita licet in necessitate mutuum petere ab usurario; quia tunc malum non provenit ex actione nostra, sed ex alterius malitia.

369. An (quæres) sit simonia dare pecuniam competitori, ut desistat a concursu ad beneficium quod tu prætendis? Aliqui negant cum Elbel; quia hæc abstinentia ex una parte nequit dici quid spirituale; ex alia competitor nil positive confert ad beneficij collationem, sed tantum negative se gerit. Verum huic opinioni non assentior, et recte docet Croix cum Diana et aliis communiter non esse admittendum; quia ex D. Thoma tunc dumtaxat licet per pecuniam versationem removere, cum versatio est injusta; alias per pecuniam directe paretur via ad beneficium, quod omnino illicitum est.

¹ C. Matthæus, *De sim.* Alter esset si ageretur de actu possessionis ecclesiastici Beneficii jam collati: tunc probabilius liceret hanc vexationem pecunia redimere; quia possessio est temporalis, cum in solo facto sita sit. Pariter simonia non esset pecuniam tribuere electoribus, ut desistant ab electione indigni; quia Ecclesia habet jus acquisitum in dignos: unde datur pro desistendo a malo. Sicut liceret dare pro eligendo digno, vel digniori in genere; nam daretur ne mala electio fiat, si vero determinaretur persona, simonia esset; nam directe esset pro illius electione pecuniam tribuere.—V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 103.

ADNOTATIONES

AD TRACTATUM QUINTUM

(4) Page 144.

370. An (quæres) omnes virtutes ita sint inter se connexæ, ut qui unam habet, et alias virtutes debeat necessario possidere? — R. Cum Billuart: certum est 1. omnes virtutes Theologicas non esse inter se connexas: amissa enim charitate per peccatum, possunt remanere fides et spes: 2. neque omnes virtutes intellectuales inter se connexas esse; neque enim qui habet unam scientiam, ideo habet et ceteras.

Quæstio est de virtutibus moralibus: contra Scotistas commune est cum Angelico (1, 2, q. 65, 1), omnes virtutes morales perfectas, etiam acquisitas, ita inter se connexas esse, ut qui una caret, nullam perfecte habeat, non quidem hoc sensu, quod debeat actu omnes virtutes exerceri; sed quod adesse debeat vera dispositio ad omnes communes virtutes exercendas subjecto proportionatas, occasione adveniente. Ratio est: non est perfecta virtus sine perfecta prudentia, cum sit prudentiae omnem virtutem secundum ordinem disponere; sed perfecta prudentia importat appetitum rectum circa omnia, quæ agenda occurunt, alioquin perfecta non esset; ergo prudentia perfecta habet comites alias virtutes. Hinc Augustinus: *Virtutes, quæ sunt in animo humano, quamvis alio atque alio modo singulæ intelligantur; nullo tamen modo possunt separari ab invicem* (De Trinit. l. VI, c. 9). — Diximus 1. virtutes perfectas, quæ nempe firmiter subjectum actuent ac perficiant, illudque inclinent ad bonum opus faciendum bene, constanter, prompte et facile. Si enim imperfecta sit ea virtus, quatenus non est nisi aliqua simplex inclinatio, utique nulla datur cum aliis connexo; sic videmus aliquem ex naturali complexione, vel ex aliqua consuetudine esse promptum ad opera liberalitatis, qui tamen non est promptus ad opera castitatis, ait S. Thomas. — 2. etiam acquisitas; etenim de virtutibus moralibus infusis, quæ sunt a charitate inseparabiles, utpote gratiæ sanctificantis proprietates, nulla quæstio; nam omnia dona pariter cum illa.

371. An (inquires) virtutes consistant in medio; et sint inter se æquales? Medium generatim est illud, quod inter duo extrema posi-

tum ab iis æqualiter distat; erit ergo in medio virtus, si media consistat inter duo vitia, quæ hinc inde ei opponantur, unum per excessum, aliud per defectum. Ex quo jam patet, alias virtutes in medio consistere uti est liberalitas, cui opponitur hinc prodigalitas, inde avaritia; alias vero mediocritatem non admittere, uti est charitas in Deum, contra quam per excessum ex se peccari non potest; nam *modus diligendi Deum est diligere sine modo* (D. Bernardus, *De dilig. Deo*). — Non omnes autem virtutes sunt ejusdem dignitatis; nam aliæ aliis nobilius habent objectum: sic inter Theologicas eminent *charitas*, quæ est omnium complementum: inter intellectuales eminent *sapientia*, quia altissima scrutatur: inter morales præeminet *religio*, cum magis ad Deum accedat, nempe *in quantum operatur ea, quæ directe et immediate ordinantur in honorem divinum* (D. Thomas, 2, 2, q. 51, a. 6).

(B) Page 147.

372. An (quæres) *devotio differat a charitate?*

R. Etiamsi vera *devotio* præsupponat Dei charitatem, et cum ipsa strictissima conjugatur; differt tamen in hoc, quod *charitas* efficit quidem ut omnia generatim Dei præcepta rite observentur juxta illud Christi: *Si diligitis me, mandata mea servate* (Joan. 14); *devotio* autem hoc superaddit, ut eadem observentur quadam animi promptitudine et alacritate plane singulari. Nempe ex præclarissimo *devotionis* magistro S. Francisco Salesio, si *charitas* est quidam veluti ignis, *devotio* est quædam quasi flamma ignis ejusdem: hinc ut quis dicatur *vere devotus*, præter charitatem habere debet quadam animi vivacitatem in ponendis actionibus, quæ *charitatis* sunt propriæ. — Ex quo patet quanta sit *devotionis* excellentia: «*Croyez-moi*, dit S. Fr. de Sales, la dévotion est la douceur des douceurs et la reine des vertus: c'est la perfection de la charité. Si la charité est un lait, la dévotion en est la crème; si elle est une plante, la dévotion en est la fleur; si elle est une pierre précieuse, la dévotion en est l'éclat; si elle est un baume précieux, la dévotion en est l'odeur, et l'odeur de suavité qui reconforte les hommes et réjouit les anges.

373. Quænam est *devotionis* causa et effectus?

R. *Duplex* est *causa devotionis*. Alia extrinseca et primaria, et est Deus qui dona sua prout vult, elargitur, et *quem vult, religiosum facit*, ut ait S. Ambrosius (in Luc. c. 9). Alia intrinseca et secundaria et est consideratio tum divine bonitatis, tum nostrorum defectuum: prima consideratio excitat dilectionem; secunda impedit præsumptio-

nem: utraque ergo mirifice juvat devotionem. — *Duplex* item est *devotionis effectus* ex Angelico (2, 2, q. 82, a. 4). Primus est salutaris quædam tristitia, qua enascitur ex nostræ infirmitatis consideratione juxta illud: *Ad me ipsum anima mea conturbata est... quare tristis es, anima mea?... spera in Deo* (Psal. 41). Hinc secundus effectus est spiritualis lætitia, quæ sponte consurgit ex meditatione bonitatis Dei juxta illud: *Memor fui Dei, et delectatus sum* (Psal. 76).

(C) Page 148.

374. Ascertici distinguunt triplicem perfectionis gradum, nempe viam purgativam, viam illuminativam et viam unitivam. Pro tripli autem hac via triplicem item distinguunt devotorum classem, nempe *incipientium* quos ponunt in via purgativa, *proficientium* quos ponunt in via illuminativa, et *perfectorum* quos ponunt in via unitiva. Sunt aliqui, maxime de Jansenistarum Schola nobis semper invisa, quibus *triplex* haec christianæ perfectionis via male sonat, eamque iccirco vellent eliminare; sed immerito, et contra ipsos Innocentius PP. XI sub n. 26, hanc damnavit propositionem: *Tres illæ viæ, purgativa, illuminativa et unitiva, sunt absurdum maximum quod dictum fuerit in mystica, cum non sit nisi unica via, scilicet interna*. Hæc sane distinctio non est ad mērum arbitrium inducta, sed propriam ac congruam habet rationem (V. Benedictus XIV, de Canoniz. SS., I. III, c. 26; et Vehit, *Sacra Scriptura*. In Ps. n. 3). Videlicet vita hominis in hoc mundo est quadam quasi via, quæ ad patriam tendit, id est felicitatem æternam. Jam vero in qualibet via distinguuntur triplex terminus: primus dicitur *terminus a quo*, ille nempe a quo disceditur; alter est *terminus per quem*, ille nempe per quem transire debet viator, si ad metam suam pervenire velit; tertius denique est *terminus ad quem*, ille nempe ad quem via ipsa perducit.

Ita a pari evenit in itinere spirituali. Adest *terminus a quo*, et est peccatum a quo discedere omnino debet qui tendit ad perfectionem, et hæc discessio efficitur per viam purgativam, purgando nempe animam tam a culpa mortali et veniali, quam ab affectu quolibet ad utramque. Adest *terminus per quem*, et est consecutio et exercitatio virtutum omnium sive Theologicarum sive Moralium, quem in finem tendit via illuminativa. Adest denique *terminus ad quem*, et est Deus ipse, cuius consecutio est omnis operis complementum et totius spiritualis itineris meta: *huc autem spectat via unitiva*. — V. Valfrè,

Sulla perfezione, §§ 1, 22 et 23. — Rodriguez, *Exercices de perfection*. — S. Alphonsus, *Breve pratica della perfezione raccolta dalla dottrina di S. Teresa; et Praxis Confessarii*, § 5. — P. Goudier, *De natura perfectionis*. — Sianda, *Il discernimento della perfezione*, Forli, anno 1755. — Scaramelli, *Direttorio Ascetico*. — Pinamonti, *Il Direttore*. — Castelveteri, *Direttorio ascetico-mistico*. — Liber, *S. Bonaventura Card. Dottor serafico di S. Chiesa Maestro esimio di spirito ovvero Teologia mistica secondo lo spirito, e le sentenze del Santo uniformi allo spirito e alle dottrine dei più celebri santi Padri e Dottori, che di ciò scrissero*; divisa in 4 parti per tre stati, ecc.

375. Plura valde momentosa hic monet Staph §§ 629 et seqq. En præcipua: 1. sunt qui in ipso conversionis principio, dum sensibili gratia recreantur, passiones suas jam pene devictas autumant, et jam volare gestiunt, quamvis pennas nondum habeant. Horum igitur audacia reprimenda est, ne forte dum se improvide periculis exponunt, misere prolabantur: *Vanum est vobis surgere ante lucem; surgite postquam sederitis*.

2. Homines recens conversi saepe tam ferventes sunt in oratione, tam avidi operum penitentiae corporalis, ut eorumdem concupiscentiae penitus extinctæ et vitia eorum radicitus eversa videantur. Attamen cave, ne nimium illis fidas; etenim hæc alacritas aliud non est, quam effectus suavis et sensibilis gratiæ, qua Deus novos advenas recreare solet; at solida virtus nonnisi multo exercitio acquiritur; insistentia, humilitate, diuturna pugna. Ideo videat director ne illi nimis sibi placent, et iterum decident; ne facile ipsis permittat externas ac graves mortificationes, nam asellus cum lassatus fuerit, diverticula querit: hic etiam habenda est ratio valetudinis, conditionis, etc.: non enim fert omnis omnia tellus. Potius in mortificatione interna exerceantur, in patientia, mansuetudine, conformitate ad voluntatem divinam, etc.; in his enim nullus excessus timendus.

3. Sunt etiam qui a perfectione abstinent quia timent, ne mundus eos superstitionis, hypocrisis vel pietismi insimulet, vel ne ideo ad Deum se convertisse videantur, quia a mundo repulsam tulerint. Hisce debilibus inculcetur, quam vana sint iudicia et verba hominum, qui quodcumque tandem feceris, semper carpant; quanto satius Deo et probis placere quam improbis; quam sit horrendum cum hoc mundo damnari, et aliquando in iudicio exclamare: *Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam; ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, et inter Santos sors illorum est* (Sap. 5).

4. Sunt tandem qui quamvis se quotidie ad altiora urgeant, semper tamen pavent, eo quod nullum sibi progressum facere, sed potius re-

gredi videantur. Ad illos erigendos illud inculcetur D. Bernardi: *Divina solet pietas ordinare, ut quanto quis plus proficerit, minus se reputet profecisse*. Quod si penitens ideo inordinate tristetur, director instet ut statim a tali dejectione illum liberet; etenim spirituali profectui nil magis obstat; utique miseriam suam et defectus quotidianos sincere agnoscat, simul vero invitam erga Deum fiduciam concipiat, sciens, quod omnia possibilia sunt credenti, et qui sperat, non confundetur in æternum.

(D) Page 153.

376. Tridentinum, sess. 25, *de venerat. SS. declaravit*, bonum et utile esse Sanctos invocare. Theologi vero docent respectu totius communitatis hanc invocationem esse de præcepto; cum ad eam teneantur Sacerdotes in Officio et Missa. Sed disputant, an etiam singularis fidelibus sit in præcepto: saltem invocationem Virginis esse de præcepto videtur colligi, ait Dens, *ex SS. Patribus et communis sensu fidelium*: idque magis, quia Beata Virgo peculiari ac mirabilis providentia mediatrix nostra constituta est. Volunt etiam ipsos infantes baptizatos ante usum rationis defunctos privatim invocari posse, cum sancti sint et regnent cum Christo. Diximus *privatum*; cultus quippe publicus nulli potest exhiberi sine Ecclesiae decreto. V. Ligouri, *Opera dogmatica*, sess. 25, n. 53. — Ferraris, *v^e Cultus*. — Charvaz, *Considérations sur le protestantisme*. — Martinet, *Solution des grands problèmes*. — Nicolas, *La Vierge Marie*, t. II, part. 2. — Poiré, *La Triple Couronne de la bienheureuse Vierge Mère de Dieu*. — D'Argantan, *Conférences théologiques et spirituelles sur les grandeurs de Marie*.

(E) Page 159.

377. Orationis generice sumptæ variae sunt species. — 1. *Adoratio* quæ est contestatio divinæ excellentiæ per submissionem nostram; sane justum est, ut mens nostra in laudes et summam Divinitatis admirationem prorumpat: de hac plura in Psalmis. Adoratio tamen revocari solet ad actus externos; quia plerisque et animo simul et corpore fit. — 2. *Gratiarum actio*, quæ quidem ab ipsa ratione inter præcipua nostra officia refertur. — 3. *Deprecatio offenditionum* (nempe venia petitiō pro peccatis) ad quam sacra paginæ nos frequenter adeo provocant, in Psalmis penitentialibus luculentissima exempla proponentes. — 4. *Invocatio seu petitio bonorum*: de hac

autem nos agimus sub nomine *orationis*; ad hanc enim speciem ceteræ, ut plurimum, revocantur, uti notat Angelicus. Res autem hæc est maximi momenti, siquidem ex divo Augustino, serm. 45, *recte novit vivere, qui recte novit orare*. — V. Brancato, *De oratione ejusque speciebus*. Roma, 1685.

De Catholica oratione sermonem habet Taparelli S. J. in Opusc. *Sulla preghiera cattolica considerata in ordine alla civiltà dei popoli*, ubi hanc ipsam orationem sic perbelle definit: « Considérée dans sa notion la plus générale, la prière catholique comprend toute élévation vers Dieu de la part de l'âme: excitée par la foi, animée par la charité, aidée par le sacrifice et par les sacrements, guidée par l'autorité de l'Église, et aspirant principalement à atteindre la félicité surnaturelle et éternelle, au moyen des œuvres saintes. » Pulchre etiam Lacordaire, *Conférences (Conf. XIII)*: « La prière est la reine du monde. Couverte d'humbles habits, le front baissé, la main tendue, elle protège l'univers de sa majesté suppliante; elle va sans cesse du cœur du faible au cœur du fort, et plus sa plainte s'élève de bas, plus le trône où elle arrive est grand, plus son empire est assuré. Si un insecte pouvait nous prier, quand nous allons marcher dessus, sa prière nous toucherait d'une immense compassion: et, comme rien n'est plus haut que Dieu, nulle prière n'est plus victorieuse que celle qui monte vers lui. C'est la prière, messieurs, qui rétablit nos rapports avec Dieu, rappelle à nous son action, lui fait violence sans nuire à sa liberté, et est par conséquent la mère de la foi. »

378. Quadruplex orantis animus seu status. *Primus* est ejus, qui est in statu gratiæ. *Secundus* est ejus, qui est in statu peccati, dolet tamen, et serio suspirat ad meliorem frugem reverti; aut est in infidelitate, vel heresi, sed sincere desiderat veritatem. *Tertius* est illius peccatoris, qui malis habitibus pressus infirma voluntate desiderat surgere a peccatorum suorum caeno, ideoque orat. *Quartus* est illius peccatoris, qui peccato sic delectatur, ut velit omnino in eo perseverare, veteribus semper superaddens nova peccata. — Qui in primo et secundo statu sunt, utiliter orant. Item qui est in tertio; at peccator ille caveat ne contemnat illud remotum conversionis initium, quod aspirante gratia accepit: nec timeat, Deum per suam orationem fore irritandum; hec enim tenuis aspirantis gratiæ scintilla, cui si adhaereat, poterit peccator ad penitentiae et justificationis portum pervenire. Qui vero quarto loco positus est, certe sine fructu orat ob malam qua afficitur, voluntatem. Utrum autem hæc oratio et ipsa peccatum sit, affirma si non oret quem debet orare, vel non oret debito modo; quo sensu accipitur tum illud Psalmi 108: *Et oratio ejus fiat in peccatum*, ut explicat Bellarminus, tum illud Prov. 28: *Qui declinat*

aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. Ceterum ait S. Alphonsus, *Op. Mor.*, l. IV, n. 178, non auderem de peccato ullo dammare ex devotione orantem, qui actuellem voluntatem peccati haberet; alias teneremur hos hortari, ut ab omni oratione abstinent.

379. « Nonnulli (ait Stoff, § 206) piam fidelium plebem peracerbe carpunt, utpote quæ, ut inquit, semper nonnisi terrena petit, atque hisce precibus omissa justa resignatione pertinaciter insistit. Et sane ubi tale quid contingit, populus de sensu suo terrestri redargui mereatur; at qui populum christianum saltem nostris in partibus penitus novit facile concedet, generatim verum non esse homines plebeios nonnisi bona temporalia a Deo petere. Præsertim ubi fervens animarum pastor frequenter usum sacramentorum et vivum religionis sensum lovere studet, charismata meliora nullatenus negliguntur. Deinde perseverantia qua bona hujus temporis efflagitantur, non semper defectum justæ resignationis manifestat, sed sapissime cum mira animi submissione conjungitur. Et quis adeo inhumanus erit, ut bonis ruricolis studium istud, quo arvis et pecoribus suis divinam benedictionem implorant, vitio vertat? Scilicet homines qui certas suas et annuas pensiones habent, utique aeris intemperiem sat quiete spectare possunt; quid vero misellus paterfamilias, qui non tantum sibi suisque necessarium victim parare, sed insuper importunis creditoribus satisfacere et tributa pendere cogitur, quid, inquam, talis sentiet ubi vel lues aliqua vel sæva tempestas omnem ejus substantiam subvertere minitur?

Neque ideo sunt carpendi ruricole, quia illa bona non petunt conditionem; conditio enim illa in quantum videlicet talia bona gloriæ Dei et nostræ animæ salutem expedient, subintelligitur, et implicite inest: ita etiam Ecclesia in Litaniis petit sine conditione temporalia, ut fructus terræ, etc.

An (quæres) quis a Deo recte petat aliquid sub hac conditione, ut si illud quod petit non sit sibi salutare, Deus salutare faciat? Negative, quia pervertit ordinem virtutis; vult enim voluntatem Dei conformari voluntati hominis; cum contra voluntas hominis debeat conformari divina. Attamen advertit D. Thomas, in 4, d. 45, a. 1, q. 5, *Deus orationem acceptat interdum de eo quod dare non vult; quia ipse vult nos pie velle quod ipse ruste dare non vult*. Ita utiliter Paulus postulavit liberari a tentatione, licet Deus id concedere nollet.

Ordo autem ille in oratione nostra servari oportet, qui in charitate præscribitur; ita ut nostris in precibus peculiarem locum sibi habeant qui nobis consanguinitate, amicitia, beneficiis, religione, et societate magis conjuncti sunt; ubi enim fortius est vinculum, inde fortior

enascitur obligatio. Et *specialiter fieri* debet, si proximus magna calamitate percussus sit; *specialius*, si calamitas adeo late pateat, ut non unum hominem, sed universam regionem premet; *specialissime*, si gens illa sit virtutibus ornata ac meritis clara. Peculiariter orandum pro iis est, quibus vel scandalum vel ruinam spiritualem attulimus, ut sic quantum ipsis nocuit exemplum nostrum, tantum iisdem nostra proposit oratio.

(F) Page 159.

380. Stapf, § 564 loquens de *meditationis facilitate*, ait: « Quis est, qui in negotiis hujus temporis, ubi de captando lucro, vel de avertendo aliquo damno agitur, suas allegare rationes, in rerum circumstantias indagare, atque certas inde agendi regulas deducere nesciat? Cur ergo non idem in negotio salutis sue aeternae poterunt? Quis se insufficientem dicat, ut vel novissima sua, vel mysteria Christi pro nobis patientis pie ruminet, atque convenientes inde affectus et firma emanationis proposita concipiat? Revera historia homines penitus illitteratos et simplices virgunculas exhibit, quibus hoc exercitium facillimum videbatur, eo quod, ut sancta Theresia advertit, ad meditationem nihil aliud non requiratur, nisi amor. »

381. Quoad *meditationis necessitatem* audiamus omnes S. Alphonsi verba gravissima: « Mihi concedatur conceptum animi dolorem foras aperire. Proh magnam infelicitatem! Quam pauci sunt illi Parochi et Confessarii, qui curam hanc sibi suscipiunt insinuandi suis penitentibus hoc tam magni momenti exercitium orationis mentalis, sive meditationis, sine quo valde difficile est animam posse perseverare in Dei amicitia, et impossibile est in viam perfectionis se immittere! Si aliqua attentio in hac re adhiberetur, quot animæ viderentur in Dei amorem accendi! Sed hoc quis non operatur, ne sibi aliquid incommodi suscipiat: alius ne stimulus suæ exprobrantis conscientiæ sentiat in suadendo aliis bonum quod ipse negligit. Summa haec est, quod cura hoc non est, quia parum diligitur Jesus Christus. — O si Parochi et Confessarii multum diligenter Jesum Christum, a quo efficiunt ut amaretur, et eos ab inferno liberarent! Igitur exorandus Dominus est ut, si velit amari ab animabus, faciat se amari a Sacerdotibus. » *Hom. Ap.*, tr. vii, n. 44.

382. Quoad *meditandi modum*, hæc nota sepius laudatus Stapf: « Ne dum oramus mens nostra tam facile dilabatur, illam tum ad orandum prævie disponere, tum forte evagantem iterato et tranquille recolligere oportet. Pariter quantum fieri potest, tempus et locus atque

totius compositio ita instituenda sunt, ut devotio nostra exinde non turbetur, sed soveatur potius... Præsertim homines minus culti per libros formulasque vere pias et captui suo convenientes multum juvantur; quid enim tales, præsertim juniores, sub divino officio meditari solent, nisi liber aliquis illorum tum oculos tum cogitationes religiose occupatas teneat, atque animum sursum evehat? Unde Pastor suis insigniter plane consulit, dum in communitate libros divulgat religioso spiritu repletos, et solidam pietatem stillantes. »

383. Quoad agendum, *lectione peracta*, hæc notamus: qui libro ad meditandum utitur, vel se totum exerceat in actibus voluntatis eliciendis, id est humilitatis, gratiarum actionis, contritionis, fidei, spei, charitatis, etc.; vel incumbat petitionibus, quibus præsertim Dei amorem et perseverantiam finaliem efflagitet; vel denique in propositis peragendis occupetur: quia ut meditatio sit fructuosa, necesse est ut anima statuat executioni mandare quæ in ipsa meditatione exequenda cognovit: *Nemo, inquit Salesius, debet imponere finem orationi (mentalii) nisi prius peculiare aliquod propositum efformaverit, puta defectus quosdam emendandi, exercendi virtutem aliquam, in qua se noverit debiliorum.*

384. Meditatio si proprio ac convenienti methodo peragatur, sex habet *partes*: videlicet *præparationem*, *lectionem*, *considerationem*, *gratiarum actionem*, *oblationem* et *petitionem*. Non vacat hic explanare, quod asceticis brevitas causa relinquimus; sed non possumus non admonere tyrones nostros de obligatione eas bene discendi, si eximiam ac plane divinam artem animas Christianorum dirigendi ad Dei unionem penitus cognoscere cupiunt. Hic V. Da Ponte, *De arte meditandi*. Taurini 1853. — *Della maniera pratica di meditare*, istruz. pratica. Torino 1840. — *Maniera di far la meditazione con l'aggiunta di 4 meditazioni secondo questo motodo*. Vigevano. — Bellecchio, *Facilis methodus rite meditandi*. — *Exercitia Spiritualia S. P. Ignatii de Loyola cum versione litterali*, etc., Romæ, 1854 (Opus admirabile, Sedis Apostolicae judicio et omnium utilitate comprobatum).

(G) Page 161.

385. Quid circa tentationes in meditatione? Tres sunt præcipuae tentationes, quibus dæmon solet meditationis bonum perturbare, nempe:

1. *Ariditates*: ubi desunt in meditatione consolations sensibles, anima dicitur in ariditate constitui. Hic præsto sit Confessarius ani-

mam confortando : — 1. ei suadeat ariditatem facilius nos perducere ad virtutem solidam ; nam, ait S. Ignatius, *nihil aptius est ad excitandum ignem amoris divini, quam lignum Crucis*; — 2. ipsam hortetur, ut se examinet sine anxietate, utrum culpa sua ariditates exoriant : si quid culpa inveniat, sincere doleat et emendationem promittat, secus gratias Deo peragat, et se illi humillime subjiciat; — 3. eidem expresse jubeat, ne ideo ullum devotionis exercitium omittat; imo si commode potest, aliquod superaddat, sciens opera in tali tædio Deo esse gratiora et magis meritoria. Quot ariditates passi sunt SS. Franciscus, Antonius, Bernardus ! qui eas tolerando Crucifixi imaginem in se expresserunt, et magnifici in sanctitate facti sunt. Ad querelam autem talium se omni sensu destitutos instar statuarum coram Deo sistere, vir in dirigendis animabus egregie versatus respondet : de hoc ipso gaudendum vobis est quod coram Deo juxta beneplacitum ejus statuarum munere defungi possitis ; num non et milites idem faciunt, in principis obsequium excubias agentes ? Ceterum ad ariditatem fugandam præstat, ut pœnitentes (maxime mulieres) assuefiant meditari quæ Christus pro nobis passus est, quam sublimia Divinitatis mysteria, ut facilius dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in invisibilium amorem rapiamur. S. Thomas, 2, 2, q. 82. Huc faciunt : Salvatori, *Riflessioni sulla Passione di Gesù Cristo*. — Liguori, item. — P. Ventura, *Il tesoro nascosto*. — La scuola di Gesù appassionato. — Stapf, § 558 ubi plura.

2. *Distractiones* : qua ab ariditate differunt in hoc, quod ariditas est defectus suavitatis sensibilis ; distractio autem est varietas quædam cogitationum, quæ animum in meditatione perturbant, est enim distractio mentis evagatio ab objecto proposito. S. Bernardus de se ipso testatur nunquam potuisse potiri illa intellectus quiete, quæ distractionibus omnino careret : intellectus nempe noster tanta vi et activitate præditus est, ut vix contineri in uno valeat saltē longo temporis spatio, quin ad plura simul quasi evolare videatur : *Vix unum Pater noster* (ait D. Thomas) *potest homo dicere quin mens ad alia feratur* (In I Corinth. 13, lect. 5). Ne ergo animo concidat qui distractionem patitur ; sed quando id agnoscit, absque anxietate ad meditationem redeat, et ita se gerat iterum atque iterum sciens se hoc modo, tot actus meritorios ponere, et bene meditationem suam peragere. Ceterum ante omnia curandum est, ut distractionum causa repellantur : et sunt passiones, quæ animam occupant ; loquacitas, quæ spiritum distrahit ; tandem solitudinis defectus, nam non nisi in quiete Dominus (III Reg. xix).

3. *Somnus* : hæc est tentatio periculi plena præsertim in adolescentibus, tum quia tempus teritur, tum quia res divinæ negligenter agun-

tur. Ea autem quandoque oritur ex naturali corporis indispositione, quandoque a dæmonis fraude. Huic malo occurri facile potest : 1. si tempus meditationi determinetur, postquam conveniens requies corpori data fuerit ; 2. si situs meditandi sit devotus et absque fulcris, quibus meditans innitatur ; 3. si meditans erigit se, deambulet, manus ad cœlum attollat, in crucem conformet, si solus sit : quod si locus sit publicus, genuflectat, jungat manus, oculos elevet et similia faciat, quibus corpus excitetur, quin tamen singularis appareat. Licet autem totum tempus consumere debeat in somno excutiendo, sciat se officio suo satisfecisse.

Cum S. Carolus Borromæus adverteret, se publicis functionibus assistentem subinde vehementi somno incommodari, imo et obdormire, nocturnam quietem paulisper producendam duxit. Quia porro pro diversa corporis complexione, nec non pro diversitate laboris, diversa quoque somni necessitas datur, absonum foret pro omnibus eamdem prorsus regulam scribere. Ceterum D. Salesius probum et consultum existimat curare, ut vesperi tempestive cubitum eamus, quo summo mane expergefieri et surgere possimus. Aurora enim non tantum musis, sed etiam orationi præprimis amica censemur. Est autem quam periculosum somnum in multum diem perducere : qui enim somno nimium indulgent, corpore pariter et animo elanguescent, et de ipsa morum integritate multum periclitantur, præsertim qui in multam diem sternunt, vel quod pejus semisopiti plumis inhærent. Hinc juvenes omni modo urgeri debent, ut statuto tempore absque tergiversatione surgant, atque naturam generatim ad ordinem prudenter statutum restringere allaborent. Ilæc Stapf, §§ 288 et 549.

(II) Page 361.

386. Q. Quotuplex est contemplatio, et qui ejus gradus ?

R. Ad 1 : Ubi completa sit purgatio spiritualis, Deus animam ponit in statu contemplationis, quæ duplex est, affirmativa et negativa : 1^a est quando anima beneficio lucis divinae et sine ulla opera propria, cernit aliquam veritatem vel creatam, uti est v. g. felicitas Paradisi : vel incretam, uti est, v. g., omnipotentia divina ; 2^a est quando anima dignoscit perfectiones divinas non in particulari, sed in genere : et cum quadam notitia, in se quidem confusa, sed quæ ingerit conceptum magnitudinis divinæ longe majorem. Quæ est longe perfectior, et dicitur etiam *clara caligo* ; quia in ipsa obscuratur anima ob nimiam lucis abundantiam, uti contingit illi, qui cum velit solem directe intueri, nimio radiorum fulgore quasi obcæcatur, et de ipso non

aliud percipit, quam magnum quoddam et immensum lumen. In tali caligine suspenduntur, ut plurimum, potentiae animæ, et aliquando etiam sensus exteriores, ita ut anima ingrediatur in quamdam, ut vocant, *ebrietatem spiritualem*, et prorumpat in quædam amoris deliria, v. g. in cantus, in fletus insolitos, in saltus, etc., uti de pluribus Sanctis narrat historia.

R. Ad 2. Gradus sunt recollectio supernaturalis, quies et unio :

1. *Recollectio supernaturalis* : dicitur *supernaturalis*, quia Deus eam operatur in anima ministerio gratiæ extraordinariæ, per quam anima in statu activo ad passivum transfertur, et in eo sistit (dicitur etiam *infusa*, quia evenit beneficium lucis quam Deus infundit). In tam felici statu debet anima sincere se dirigi a Deo ad res illas considerandas et illos actus eliciendos, ad quos se magis a Deo ferri cognoscit, quin curiosius investiget suum statum ; — 2. *quies*, inter quietem et recollectionem supernaturalem, hoc est discrimen, quod vis amoris divini in recollectione communicatur immediate sensibus externis ; in quiete autem amor ipse communicatur immediate spiritui in ipsa anima, et sic evadit ardenter et aliquando diffunditur ad ipsos sensus. Dein in quiete suspenditur quidem voluntas quæ manet quasi ligata, cum non aliud tunc valeat objectum diligere præter Deum, qui eam ad se trahit ; sed non suspenduntur neque intellectus, neque memoria, neque phantasia. Tunc anima debet eniti ad colligendas cogitationes suas ; sed eos tantum actus emittere, ad quos eam Deus impellit, et sic tranquille se habere in omnibus ; — 3. *unio*, quæ est ultimus animæ scopus in perfectionis via. Duplex est : a. *activa*, et est perfecta uniformitas voluntati divine, in qua tota est perfectio : *Perfectio* (ait eximia illa Mysticorum magistra S. Theresia) *No*n* consistit in extasi* ; sed vera unio animæ cum Deo est unio voluntatis nostræ cum voluntate divina ; b. *passiva*, et est quando anima ita suspenditur in Deo per quamdam abundantiam lucis et amoris, ut in ipsa efformetur illa *beata caligo*, in qua dein suspenduntur omnes potentiae animæ : *memoria*, quæ non potest aliud amplius sibi recordari præter Deum ; *intellectus*, qui cogitari non potest : aliud præter ipsum Deum, imo nec gratiam ipsam quam actu recipit ; denique *voluntas*, quæ se sentit ita Deo intime conjungi, ut nullum aliud objectum amare valeat. Hæc unionis species est perfectior, ut patet ; sed parum durat, neque excedit dimidiæ hora partem, excepto tamen casu extraordinario. Confessarius hic attente invigilet, ne anima in superbiam erigatur. Quare eam moneat per illum favorem non fieri impeccabilem. Imo S. Theresia fatetur se cognovisse animas, quæ postquam ad tam altum perfectionis gradum ascendissent, post superbientes in gravissimas culpas miserrime prolapso sunt.

387. *An (quæres) unioni activæ, et passivæ addantur aliae species ?* Unioni activæ ac passivæ (utraque dicitur etiam *unio simplex*), duæ addi possunt, nempe *unio sponsalitia* et *unio consummata*.

1. *Sponsalitia unio* in hoc differt ab aliis, quod non sit solum quædam communicatio divini amoris ; sed valde copiosior supernaturalis infusio quorundam graduum amoris ejusdem. Anima ubi pervenerit ad tam sublimes amoris gradus, in proximo est, ut Deo suo spiritualiter conjugatur majori modo in hac vita possibile. Ordinarie solet hanc unionem precedere alia purgatio spiritus etiam magis severa et dura, quam superius descripta, quæ complectitur etiam penas exteriore, v. g. calumnias, persecutions, infirmitates, etc. Illius autem unionis gradus tres sunt, extasis, raptus, elevatio spiritus. *Extasis* facit, ut amittatur usus sensuum etiam externorum, ita ut persona nec videat nec audiat, imo nec sentiat adustiones aut incisiones, si fierent in ejus corpus (a græco *ex extra et staō sistere*). *Raptus* est quædam divinæ gratiæ impressio tam viva et vehemens, ut anima quasi rapi se sentiat motu quadom subitaneo ac violento, et aliquando ipsum quoque corpus elevetur, et fiat leve ad instar plumeæ. *Elevatio spiritus* est quando anima sentit se extollì supra seipsam magna quadam vi, cui ab initio experitur conjunctum etiam magnum timorem : unde in hoc gradu continentur duo precedentes (V. Liguori, *Praxis Conf.*, § 2. — Scaramelli, *Direttorio mistico*. — Castelveteri, *Dirett. Asc. Mist.*, 1. II, p. 2. — Staph, § 655 et seq. — Alvarez, etc.).

2. *Unio consummata* : hæc unio est omnium perfectissima, quam Deus animæ viatrici concedit : et ideo dicitur *consummata*. In reliquis unionis speciebus potentiae animæ suspenduntur ad tempus ; in hac jam capaces evaserunt unionis divinæ permanentis, ita ut voluntas amet Deum suum placidissime, intellectus recte cognoscat et attendat huic intimæ unioni divinæ, quæ jam facta est in anima centro. Idque contingit eo ipso modo, quo quis intueretur solis splendorem absque ulla oculorum suorum offensione. Hinc autem solent in anima evenire visiones, locutiones, revelationes et alia dona supernaturalia.

(I) Page 130.

388. *Si Beneficium sit tenue, vigebitne adhuc onus Officium recitandi ?* Communiter tenent existimandum esse tenue illud Beneficium, quod non pertinet usque ad tertiam partem sustentationis Beneficiati ; quæ sustentatio rationabiliter debet mensurari juxta diversitatem patrimoniorum, quæ in diversis locis solent Clericis adsignari ab Episcopo. Quo posito dicimus, vigeere adhuc onus Officii : 1, in dubio de tenui-

tate; quia cum Beneficium sit certum et tenuitas dubia, possessio stat pro beneficio, et ideo pro onere recitationis; 2. si tenuitas proveniat ex culpa Beneficiati, cum nemo debeat reportare commodum ex propria iniuitate; 3. si Beneficiatus speret fructus ubiores in posterum, quia tunc unus annus compensatur cum alio; 4. si qui percipiuntur fructus, etsi onere Missarum gravati; cum adhuc sint veri fructus ad sustentationem deservientes. Sublati hisce casibus, non consentiunt Auctores.

Alii cum Roncaglia volunt adhuc vigere onus recitationis; quia S. Pius V nullum Beneficiatum excludit: aliunde qui suscipit aliquid, intelligitur illud acceptare cum onere ei adnexo: et talis revera videatur timoratorum praxis. Alii cum Sanchez volunt illud amplius non vigere; quia Beneficium, quod non præbet ne tertiam quidem partem sustentationis, in jure Canonico non reputatur pro vero Beneficio (c. *Is cui* 10 de præb. in 6); et sic Beneficiatus habetur tanquam non Beneficiatus; et proinde censemur eximi ab onere Officii. Alii cum Lessio tandem docent onus istud vigere saltem pro diebus dominicis et festi- vis; quamvis enim (ait Dens) nullos fructus percipiat, gaudet tamen beneficiatus aliis commodis, favoribus ac privilegiis, honoribus vel juri- bus, ex eo quod sit in possessione illius beneficii, alioquin beneficium totaliter interiisset, et amplius non subsisteret; at hoc est contra supposi- tum. Nos controversiam melioribus relinquimus, illud Tullii usur- pantes in hac re: *In utramque partem disserimus; de nulla re diju- dicamus* (Acad. quæst. 4, 55). — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 674.

389. Ex illis autem que Breviario continentur, patet quanto nos obsequio illud venerari debeamus (res Dei est magna ex parte): neque tantum quoad cultum Ecclesiasticum, sed etiam quoad ipsa historica facta; cum notum sit pluries fuisse recognitum et emendatum, habito multorum sapientum consilio: *Attamen ita ut vetitum existimari non possit debita cum modestia et gravi fundamento quæ occur- runt in factis historicis, difficultates exponere, easque iudicio Sedis apostolicæ supponere, ut eorum veritatem et robur perpendat, si quando manus iterum admoveatur ad Breviarii Romani correctio- nem* (Ita Benedictus XIV, *De SS. beatificatione*, l. IV, p. 2, c. xiii). Sic ut commentitius habetur lapsus S. Marcellini qui commemoratur in R. Breviario die 26 aprilis. — V. Tillemont, Natalis Alexander, Sangallo, Noris, Pagi, Aguirre, Salzano, Papebrochio, aliique plures.

390. Neque venerari solum, sed si adstricti, religiose persolvere debemus Breviarium. Audiatur Stapf, § 211: « Ex numero eorum, qui Breviarium contemnunt, vix unum deteges, qui aliis pietatis exercitiis sedulo incumbat. Plerique jam per exitiale frigus, quo tremendum Sa- crificium aliaque Religions mysteria tractant, minium quantum pro-

dunt, quo spiritu imbuti sint! Idem de illis, qui ad recitandas Horas tempus sibi deesse aiunt. Hinc inde quidem fieri potest, ut ob conge- minatos labores vix aliquid temporis supersit: ast mentiuntur, qui generatim nullum sibi tempus suppeteret prætendunt; qui enim occu- pationes et res suas apte disponit, atque tempore sibi concesso pru- denter utitur, certe etiam ad Breviarium apta spatia habebit: id quod experientia satis confirmat. Viri cordati, licet plurimis negotiis occu- pentur, raro tamen conqueruntur, sese ad dicendas Horas necessario tempore destituti, contra qui hunc temporis defectum obtendunt, ple- rumque per magnam diei partem vel vanis confabulationibus indulgent, vel in popinis commorantur, vel non solidæ doctrinæ, sed novellis levibusque scriptiunculis vacant, quibus sola fere curiositas nutritur, aut phantasia incalescit. » Veritate plenissima verba! Utique onus est Breviarium, si placet; sed tale onus qui sustinet omnia onera; siquidem jugis est oratio totius Ecclesiae nomine facta, et Domini verbis ex magna parte composita. Sit quod Officium oneret; sed onerat nos, sicut onerant alæ aves, rotæ currum, baculum senem et peregrinum, vela navem, medicina ægrotum.

391. In Ecclesiis que proprium breviarium habent et missale legi- time, utpote 200 annis ante Bullam Pianam, potest Episcopus prohibere usum breviarii et missalis romani suis ecclesiasticis; ita Castropalaus et Bonacina auctoritate D. Caroli, qui id egit pro suis a Mediolanensi Dioecesi; attamen pro illis tantum qui in designatis ecclesiis officia am- brosiano more obire debent. Neque enim ecclesiastici romani ritus possunt vel in illis ecclesiis ritu ambrosiano celebrare; cum confor- mitas qua prescribitur, sit tantum quoad colorem ac solemnitatem; non vero quoad ipsum liturgiam. — *Quid si nullum sit præceptum episcopi?* utrum quis tunc possit privatim uti Breviario et missali romano, alii negant cum Bouix; ideo quia quisque sequi debet suæ ecclesiae ritum. Imo Garcias citat declarationem S. C. R. Sed plurimi affirmant cum Sanchez, Salmant. et Pellizario; quia sic recitans se conformat Ecclesia Romana quæ est mater omnium; declaratio au- tem S. C. non habetur uti authentica. Diximus tamen privatim; quia publice in choro mutari non potest, etenim ad hanc mutationem Pius V requirit Capituli et Praelati consensum. — V. Bouix, *De jure liturg.*

Qui caret Breviario romano sed habet aliud, ut franciscanum, ambrosianum, teneturne ex illo recitare? Affirmat Concina, quia hic duplex est præceptum officii, unum universale de Horis persolven- dis, aliud de servanda forma; unde qui non potest unum, servet aliud. Negant Salmant. quia præceptum officii est indivisible, id est illud recitandi sub data forma; patet ex Bulla Pii V, ubi: *Nisi hac sola forma satisfacere posse.* Attamen, prima opinio ut magis pia et ratio-

nabilis mihi sequenda videtur. Certe autem religiosus factus episcopus potest uti breviario suæ diœcesis; item Cappellani et commensales Cardinalium et Episcoporum possunt se eis conformare in Officio. S. R. C. — V. Liguori, *Op. Mor.*, I. IV, nn. 158 et 161.

392. *Quid (quæres) præstat oratio Sacrosanctæ, etc. cum Pater et Ave, quando recitatur in Officii conclusione?* Leo X dicenti eam flexis genibus indulxit defectus et culpas per modum indulgentiæ in recitatione contractas; nempe veniales, addit Billuart, ita ut ab eo onere sic recitata eximat. Adeo ut, subdit Dens, defectus, v. g. commissi in recitatione Matutini, si post Matutinum dicatur *Sacrosanctæ*, etc., non coalescant cum defectibus, quos postea eodem die quis committit in recitatione Primæ, Tertiæ, etc. Sed dici debet corde contrito; indulgentia enim supponit culpam remissam. In choro autem, docet Pellizarius, sufficit si recitetur ab uno, aliis respondentibus; omnibus tamen flexis genibus. — Ceterum Pius IX die 12 jul. 1856 ex speciali gratia clementer indulxit ut illa Oratio pro lucranda indulgentia, etiam non flexis genibus recitari possit ab iis, qui legitime impediti fuerint, sed infirmitatis tantum causa.

(J) Page 175.

393. Quoad formam in recitatione Horarum hoc maxime pertinet: — 1. ut (nisi agatur de Religiosis, aut de iis, qui vel contrarium privilegium consecuti, uti Mediolanenses; vel alia usi sint consuetudine 200 annorum) quilibet utatur Breviario Romano a Pio V, Bulla *Quod a nobis* 1568 edito, a Clemente VIII Bulla *Cum in Ecclesia* 1602 recognito, et ab Urbano VIII Bulla *Divinam psalmodiam* 1631 expurgato: secus non faceret satis muneri suo. Huic Breviario omnia alia exemplaria conformari debent (*V. Appendix II*, vol. 1, v^{is} *Breviaria, Officium.*) Non est autem mirum, si Sacerdos quilibet vicem salutantis ac resultantis Ecclesiæ solus expletat dicens: *Dominus vobiscum*, subindeque respondens: *Et cum spiritu tuo*; rursumque et ejus vicem gerit. Ita S. Petrus Damiani, Opusculo cuius titulus, *Dominus vobiscum*, c. x. Et Benedictionem solus petat et reddit; nam per unitatem fidei Sacerdos tota Ecclesia est. Porro *Dominus vobiscum* dicitur tantum a Sacerdote et Diacono, qui non sint majori excommunicatione irretiti: ceteri ejus loco dicant: *Domine, exaudi orationem meam*, etc.; ita ex recepta ubique consuetudine. *Gavantus*; — 2. ut officium recitetur currentis diei ad præscriptum kalendarii propriae Diœcesis: qua in re a Rituum Congregatione 23 maii 1835 fuit postulatum: « An in casibus dubiis adhærendum sit kalendario Diœcesis sive quoad Officium

publicum et privatum, sive quoad Missam, sive quoad vestium sacramentum colorem, etiamsi quibusdam probabilior videatur sententia kalendario opposita? et quatenus affirmative, an idem dicendum de casu quo certum alicui videretur errare kalendarium? Responsum fuit: *Standum kalendario*: » et merito ne scilicet ob unius alteriusque sententiam ordo perturbetur.

394. *Quid (quæres) si quis Officium unius diei in aliud mutaverit?* Si inadvertenter id egit, nullum erit peccatum, neque urgebit obligatio Officium repetendi; quia non præsumitur Ecclesia aliquem velle bis in die ad tale onus obligare: ita communiter cum Croix, Collet, Concina, etc.; in tali igitur casu pro axiomate habetur vulgare illud: *Officium pro Officio*. Quod multo magis currit, si causa adsit mutationis, ut si dieas *Lectiones de Feria*, quia *Lectiones de Sancto* non habes. Erit tamen observandum, quod si Officium persolutum sit notabiliter brevius, v. g. si Officium Sancti pro Officio Dominice sit recitatum, fiat aliqua compensatio, recitando v. g. novem Psalms ex primo Nocturno; id enim rationi consentaneum est.

Si vero mutatio sit facta advertenter et sine causa, tunc si Officium currentis diei mutatur in aliud notabiliter brevius, erit mortale, quia non impleretur præceptum neque in sua forma neque in æquivalenti: unde adhuc urgeret obligatio Officii. Hinc Alexander VII damnavit hanc sub n. 34 propositionem: *In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto*. Quod si mutetur advertenter et sine causa in aliud ferme æquale, quale peccatum sit, adest hinc inde duplex plurimorum et satis probabilis sententia; æquius tamen videtur dicendum cum Elbel, Roncaglia, Sporer, Viva aliisque, esse mortale, si mutatio sit frequens, et ideo non satisfieri; veniale vero, si mutatio fiat raro, v. g., ter vel quater in anno. Ratio, est quia si mutatio raro contingat, non graviter perturbatur ordo recitationis; et contrario si contingat, saepè evaderet gravis perturbatio ordinis: et licet quilibet variatio seorsim sumpta sit venialis ratione parvitalis materiæ, omnes tamen intra annum coalescent, et graviter perturbant ordinem Breviarii præcepti pro totius anni Officiis, quæ simul sumptæ unum complexum faciunt. Quæ tamen Officii mutatio non esset neque venialis si fieret ex rationabili causa, nempe studii, exercitorum (ut cum communitate quisque se conformet; sed semper religiosis exceptis, quia isti tenentur ad Breviarium proprii Ordinis vi professionis), itineris, infirmæ valitudinis, magnæ defatigationis vel specialis devotionis erga aliquem Sanctum. — V. Liguori, *Op. Mor.*, I. IV, n. 161; et *Homo Apost.*, Append. III, n. 71.

Si vero error contingat in ipsis Officii parte, ut si bis dicas Completorium et omittas (non advertens) Vesperas; non videtur unum per